

Nærings- og fiskeridepartement

Deres ref.: 16/5378

23. november 2016

Høringsvar – rapport om pliktsystemet

Sjømat Norge viser til høringsbrev fra Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) 12. oktober 2016, hvor NFD ber om merknader til rapporten fra ekspertgruppen som har vurdert det såkalte «pliktsystemet». Pliktsystemet handler om tilbudsplikt for noen torsketrålere, jf. forskrift av 12. september 2003 om leveringsplikt for fartøy med torsketrållatelse, den bearbeidingsplikt som følger av forskriften ved kjøp av fangst under leveringsplikten og den aktivitetsplikten som i noen tilfeller er nedfelt som et vilkår der det er gitt dispensasjon fra deltakerlovens hovedregel om at fiskefartøy skal være eid av aktive fiskere.

Rapporten gir en grundig vurdering av pliktsystemet, og Sjømat Norge slutter seg til ekspertgruppens konklusjon om at systemet bør avvikles.

Ekspertgruppen foreslår oppsummert følgende løsningsmodell:

- Avvikle tilbudsplikten
- Avvikle bearbeidingsplikten
- Avvikle aktivitetsplikten mot en forholdsmessig avkortning i kvotefaktorer
- Avkortede kvotefaktorer legges i en statlig kvotebeholdning som auksjonerer ut kvoter til industrien på land
- Overskuddet fra auksjonsordningen plasseres i et næringsfond som kommer kystsammfunnene til gode

Ekspertgruppen slår entydig fast at pliktsystemet ikke fungerer etter hensikten. Denne konklusjonen sammenfaller godt med Sjømat Norges vurdering i forbindelse med høringen av rapporten fra Tveteråsutvalget, hvor vi blant annet pekte på følgende:

«Dagens ordninger med leverings- aktivitets- og bearbeidingsplikt, primært for industrieide torsketrålere, er i liten grad tilpasset dagens virkelighet i

sjømatindustrien, og pliktsystemet begrenser bedriftenes innovasjonsmuligheter. Detaljreguleringene gjør det til et ressurskrevende system, både for bedriftene som omfattes og myndighetene som skal følge opp systemet.

Et flertall i Sjømatindustriutvalget foreslår at pliktsystemet avvikles, og at det nedsettes en kommisjon med juridisk og økonomisk kompetanse som skal sikre at pliktene avvikles på en samfunnsmessig forsvarlig måte som tar hensyn til alle parter, eksempelvis gjennom økonomisk kompensasjon. Sjømat Norge støtter primært dette forslaget.»

Ekspertgruppen har i tråd med sitt mandat vurdert mulige innstramminger av pliktsystemet, men konkluderer med at dette ikke vil være ønskelig eller mulig. Sjømat Norge støtter denne vurderingen. Hovedspørsmålene vil således etter vår oppfatning være hvordan en avvikling av systemet skal skje og hvordan kompensasjonselementet skal utformes.

Forslaget fra ekspertgruppen er en «pakke» med flere ulike elementer, og Sjømat Norge vil gjerne kommentere nærmere på enkelthetene i ekspertgruppens forslag til løsninger.

Tilbudsplikten

Ekspertgruppens konklusjon om at tilbudsplikten ikke utgjør noen byrde for rederiene som har torsketrålkonsesjon/kvotefaktorer underlagt tilbudsplikt, kan vi ikke uten videre slutte oss til. Erfaringene fra tidligere, individuelle prosesser, hvor tilbudsplikten har blitt fjernet gjennom fremforhandlede løsninger, viser at tilbudsplikten stadig er en byrde sammenlignet med torsketrålkonsesjoner uten slik plikt. Det kan således være grunnlag for at også fjerning av tilbudsplikten må omfatte en forholdsmessig kompensasjon fra rederiene som løses fra denne plikten.

Når det gjelder tilbudsplikten omtaler ekspertgruppen også regjeringens opprinnelige forslag om en regionalisering av denne plikten. Ekspertgruppen anbefaler ikke denne løsningen, men avviser den heller ikke. Etter Sjømat Norges vurdering kan dette være en subsidiær løsning som i større grad kan gjøre ordningen mer interessant for industrien. En eventuell regionalisering må ikke legge begrensninger på integrerte selskaps mulighet til å kjøpe eget råstoff.

Bearbeidingsplikten

Sjømat Norge vil si seg helt enig med ekspertgruppen i at bearbeidingsplikten er den minst funksjonelle delen av pliktsystemet. I praksis virker bearbeidingsplikten

mot sin hensikt. Bearbeidingsplikten fører etter vår vurdering til redusert bearbeiding i Norge, og er et hinder for verdiskaping og videreforedling.

Bearbeidingsplikten er i dag en konsekvens av tilbudsplikten, og med ekspertgruppens forslag om å avvikle tilbudsplikten bortfaller også bearbeidingsplikten. Sjømat Norge er enig i at bearbeidingsplikten må avvikles.

Aktivitetsplikten

Når det gjelder aktivitetsplikten så er denne utelukkende pålagt ett selskap, og ekspertgruppen foreslår at aktivitetsplikten avvikles mot en avkorting av kvotefaktorene som er underlagt aktivitetsplikt. Ekspertgruppen legger opp til en «tvungen» avvikling, og argumenterer for at forslaget om 15 – 25 % avkorting er nøytralt sett opp mot byrden aktivitetsplikten utgjør.

Sjømat Norge vil på prinsipielt grunnlag advare mot løsninger som innebærer «ekspropriasjon». Videre finner vi grunn til å stille spørsmål ved ekspertgruppens verdivurdering, som fremstår som ufundert og vilkårlig. Vi kan heller ikke se at ekspertgruppen har dekning for sin vurdering om at avtalte løsninger mellom staten og konsesjonshaver vil gi mindre igjen til fellesskapet. Slike forhandlinger om kompensasjon ved bortfall av plikter har blitt gjort tidligere, med gode resultat. Det må også forutsettes at selskapene vil ha en betydelig interesse av å kvitte seg med pliktene, og dermed vil strekke seg langt i en forhandlings situasjon. Det vil også være en betydelig søksmåls- og prosessrisiko ved ekspertgruppens forslag om avkorting, og det vil ta lang tid å konkludere en slik prosess – med usikkert utfall. Videre tar ikke ekspertgruppens forslag hensyn til at byrden ved aktivitetsplikten (og tilbudsplikten) er avhengig av de individuelle vilkårene, stedsspesifikke forhold og selskapenes vurdering av disse. Dette vil på en bedre måte kunne ivaretas gjennom individuelle forhandlingsløsninger om kompensasjon.

Kvoteholdning og næringsfond

Dersom det som kompensasjon for bortfall av plikter blir frigjort kvotefaktorer, så mener Sjømat Norge at forslaget fra ekspertgruppen om en statlig kvoteholdning innrettet mot industrien er et svært positivt forslag.

Sjømat Norge har et tydelig standpunkt om at også fiskeindustribedrifter må kunne eie majoritetsandeler i fiskefartøy eller disponere fiskekvoter. Forslaget fra ekspertgruppen representerer i så måte et skritt i riktig retning. For fiskeindustrien er råstofftilgangen en avgjørende faktor, og det er svært uheldig at fiskeindustribedrifter er avskåret fra å integrere vertikalt mot fiskeflåten. Dette

forsterkes av en tiltakende konkurransevridning som følger av at fiskebåtrederier i økende grad går inn i fiskeindustrien med utgangspunkt i råstoff fra egne fartøy.

Forslaget fra ekspertgruppen om utleie av kvoter til fiskeindustrien, som igjen må inngå avtale med fiskebåter, vil etter vår vurdering kunne ha positive virkninger med tanke på råstofftilførsel og bearbeiding i Norge. Samtidig er det grunn til å påpeke at forslaget etterlater mange spørsmål knyttet til den praktiske gjennomføringen, og en kvoteutleie på årlig basis gir ikke nødvendigvis den nødvendige forutsigbarhet med tanke på investeringer og markedsarbeid.

Ekspertgruppen foreslår videre at inntektene fra auksjon av den statlige kvotebeholdningen skal kanaliseres til et næringsfond for Nord-Norge, uten at dette er drøftet i stor detalj. Etter Sjømat Norges vurdering bør midler som skaffes til veie gjennom kompensasjonsordninger innrettes mot fiskeindustrien, som var den opprinnelige tilgodesette i pliktsystemet. Dette kan eksempelvis være gjennom infrastrukturinvesteringer eller forsknings- og utviklingstiltak.

Med hilsen

Sjømat Norge

Geir Ove Ystmark
administrerende direktør

Sverre Johansen
direktør industri